

Det svenska utbildningssystemets födelse

Esbjörn Larsson

Doktorand vid Historiska institutionen
och Institutionen för lärarutbildning

Uppsala universitet

Nationellt utbildningssystem

*En inom en nation differentierad
samling institutioner för formell
utbildning, som åtminstone delvis
är statligt kontrollerade
och vars delar är relaterade till
varandra.*

Margaret S. Archer
(Engelsk utbildningssociolog)

Traditionella förklaringar till 1800-talets utbildningsexpansion

- **Idealistiskt perspektiv** - liberalism & demokrati
- **Funktionalistiskt perspektiv** - den industriella revolutionens ökade kunskapsbehov
- **Marxistiskt perspektiv** - ökat behov av att kontrollera arbetarklassen

Margaret S. Archers modell för de nationella skolsystemens uppkomst

- Skolans utveckling - från kyrklig verksamhet till allmän angelägenhet
- Förändringen av skolan kom från den framväxande ”medelklassen”
- Medelklassens resurser avgjorde hur de kunde påverka skolan (direkt eller indirekt)

Det svenska utbildningssystemets framväxt

- 1807 års skolordning
  - klassiska språken stärks
- 1820 års skolordning
  - apologistskolan skiljs från lärdomsskolan
- 1842 års folkskolestadga
- 1849 års skolstadga
  - apologistskolan och lärdomsskolan slås ihop igen
- 1878 års skolstadga
  - läroverkets reallinje får erkännande som jämnbördig med latinlinjen

Utbildning som ett redskap för social reproduktion

- Social reproduktion - återskapande av hierarkiska sociala förhållanden över generationer
- Segmentering - parallella skolformer med olika utformning och olika social rekrytering

1842 års folkskolestadga

- Inte en gemensam skola för alla
- Skapade en parallell skolform för fattigas barn
- Blev inte en naturlig del av utbildningssystemet

Den unga Gosse Axel Emanuel Eld

- Han är son af Majoren Christopher Eld, hvilken tjent /.../ i några och 30 år /.../ med heder bevistadt Pomerska kriget ifrån början till slut; Dess omständigheter äro för det närvarande ganska knappa /.../ graverad med en dryg skuld.
- Dess 2ne söner Abraham Eld och Nils Hindric Eld /.../ distinquerade sig så utmärkt i sista finska kriget /.../ De blefvo bägge vid Kärnakosky farligt blesserade. /.../ Förlusten af dess bägge söner gick den gamle mannen major Eld ganska hårdt till sinnes, och är för Honom desto större, som om de hade fått lefva, hade desse raske och skicklige Gåssar utan tvifvel utredt faderns trasslige affairer /.../ i den beklagansvärda belägenhet är Han helt och hållet oförmögen att soignera sin sons education.
- Skulle å anor eller gamal börd göras någodt afseende, bör ej den anekdoten förtigas, att Major Eld härstammar i rätt nedstigande Linia på manssidan ifrån Konung Eric den XIV.